

A nagy jubileum II. János Pál pápa enciklikáiban

DOLHAI LAJOS

Született 1952-ben. 1977-ben szentelték pappá. Teológiai doktorátust szerzett Budapesten. Szent-ségtani-liturgikus teológiai tanulmányokat folytatott a Római Szent Anzelm Egyetemen. Jelenleg az Egri Hittudományi Főiskola dogmatika tanára. Legutóbbi írását a 2000. 1. számunkban közzöltük.

Nincs abban semmi rendkívüli, hogy II. János Pál pápa a 2000. évvel kapcsolatban, az egyház több évszázados hagyományát követve, szentévet hirdetett meg. A jelenlegi szentév viszont jelentősebb, mint az előzőek, hiszen ebben a jubileumi évben Jézus Krisztus születésének kétezredik évfordulóját ünnepli a keresztény világ.

A pápa karácsonykor ünnepélyesen megnyitotta a Szent Péter bazilika „Szent Kapuját”, ezt követően pedig a három másik római patriarchális bazilika kapuját is. Valószínű, hogy a hagyományokat követve a szentév jegyében sokan zarándokolnak el Rómába, a szentévi zarándoklatok legfőbb helyére. A helyi egyházak is kijelölték azokat a templomokat, ahol elnyerhető a szentévi búcsú, és az egyházmegyék részletes szentévi programot készítettek. Nagyon sok és különböző jellegű szentévi ünnepség lesz szerte a világon, hiszen az egyház, a Krisztusban hívők közössége méltó módon akarja megünnepelni alapítója születésének nagy jubileumát.

Nyilvánvaló, hogy a 2000. év számos egyházi ünnepség és zarándoklat éve lesz. Kár lenne viszont, ha ez az évezredváltáshoz kapcsolódó szentév nem jelentene ennél többet az egyház számára. Az egyetemes egyház feje, akinek az a kegyelem adatott meg, hogy a harmadik évezredbe átvezetheti az egyházat,¹ több lelki hasznot remél ettől a jubileumtól. Ezért fogalmazott így már a *Harmadik évezred küszöbén* kezdetű apostoli levelében: „A kétezredik év jubileumának Szent Kapuját legalább szimbolikusan sokkal szélesebbre kell tárni, mint a korábbiakét, mert a küszöbére jutott emberiségnek nemcsak egy évszázad, hanem egy évezred van a háta mögött. A hozzá vezető utat az egyháznak az elmúlt ezer év tapasztalatának a tudatával kell megtennie. Nem lépheti át az új évezred küszöbét anélkül, hogy ne sürgetné gyermekeit, tisztuljanak meg a bűnbánatban a tévedésektől, a hűtlenségektől, az állhatatlanságtól és a késedelmes szívűségtől.”²

A következőkben azt szeretnénk összefoglalni, hogy II. János Pál pápa tanítása szerint mi ennek a 2000. jubileumi szentévnek a célja. A jubileumi évre való felkészülés éveit meghatározó *Tertio millennio adveniente* (1994, röv. TMA) és a szentévet meghirdető pápai bulla (*Incarnationis mysterium*, 1999, röv. IM) elemzése alap-

¹II. János Pál pápa beiktatásakor nagy példaképe, Wyszinski bíboros előre jelezte ezt a nagy feladatot.

²*Tertio millennio adveniente*, SZIT, 1995, 33. pont

ján látjuk leginkább, mit vár a pápa ettől a sajátos szentévtől. Nemcsak ünneplést, zárandoklatokat, hanem mindenekelőtt megtérést és lelki megújulást. A *Fides et ratio* kezdetű enciklika elemzése is hasznos lehet számunkra, hiszen még ebből, a jubileum meghirdetése után (1998) megjelent dokumentumból is látjuk, hogy milyen gondok és remények foglalkoztatják Péter apostol jelenlegi utódját.

Felhívás a jubileum méltó megünneplésére

A pápa felhívása természetesen elsősorban az egyház tagjaihoz szól, és a hit erősítését szolgálja. A jelenlegi pápától viszont nem meglepő az sem, hogy a népek közösségéhez, az államok vezetőihez is szólni kíván az emberiségért érzett közös felelősség jegyében. Megszólítja a különböző közösségeket a családtól a nemzetekig és nemzetközi szervezetekig, figyelembe véve a különféle kultúrákat és civilizációkat (TMA 23). Az előkészületet meghirdető apostoli levele szerint: „Mindenki arra hivatott, hogy a maga lehetőségei szerint ki ne térjen a 2000. év nagy kihívása elől, amelyhez kétségtelenül az Úr rendkívüli kegyelme kapcsolódik az Egyház és az egész emberiség számára” (TMA 55).

A jubileum és az ökumenizmus

A Szentatya nagy álma volt a nagy jubileum ökumenikus megünneplése. Azt remélte és reméli, hogy a különböző felekezetű keresztények együtt tudnak működni a jubileum előkészítésében és megünneplésében (TMA 16). Nagyon szerette volna ökumenikus módon együtt ünnepelni 2000 március 25-én a megtestesülés misztériumát a Szentföldön.³ E cél érdekében különösen kereste az ortodoxok egyházakkal való kapcsolat elmélyítését. A román ortodox pátriárka meghívását elfogadva ellátogatott Romániába, majd pedig Grúziába is, hogy szándékának ösztönzéséről meggyőzze a kételkedőket. A szakértők azt is szép eredménynek tartják, hogy a Szent Pál-bazilika Szent kapujának megnyitásakor, az ökumenikus imahét alkalmából a nagy ortodox egyházak és a protestáns egyházak legfőbb vezetői megjelentek, és együtt imádkoztak Krisztus egyházának egységéért.

A Szentatya első megnyilatkozásától kezdve kifejezetten beszél a nagy jubileumról. Már első enciklikája (1979) bevezetőjében előretekint a 2000. évre, s arra hív mindenkit, hogy a várakozás állapotában mint egy „új Adventben éljen”.⁴ Néhány évvel később (1986), a Szentlélekről szóló enciklikájában⁵ még egyértelműbben leírja, mennyire fontosnak tartja az évezredváltás méltó megünneplését. Az előkészületet meghirdető enciklikában kifejezetten is kijelenti: „Valójában a 2000. évre való előkészület, kulcs az ő pápaságának a megértéséhez” (TMA 23).

A szentév ószövetségi gyökereiről beszélve (Lev 25) ismételtelen beszél arról is, hogy a nagy jubileumnak remélhetőleg lesznek

³TMA 55 még így fogalmaz: „A Szent Jubileum ökumenikus és egyetemes jellegét mindenki számára láthatóvá fogja tenni az összes keresztény találkozója, egy páneresztény találkozó.”

⁴*Redemptor hominis*, I.

⁵*Dominum et vivificantem*, 49.

A nemzetközi szolidaritás

A bűnbánat és a megtérés fontossága

társadalmi következményei is. Ebben az összefüggésben hangsúlyozza az Egyház „törődő érdeklődését a szegények és az elhagyottak iránt” (TMA 51). Már 1994-ben megemlíti, hogy milyen szép lenne, ha az illetékesek elengednék teljesen vagy legalább részben a nemzetközi adóságokat, amelyek sok nemzet sorsát megnehezítik (TMA 51). A szentévet meghirdető bullában újra kifejezi ezt a vágyát (IM 12), és figyelmezteti az illetékeseket, hogy a „nemzetközi szolidaritás és együttműködés új kultúráját” kellene megteremteni. Nem meglepő, hogy II. János Pál pápa, mint az emberi jogok nagy védelmezője itt is kijelenti: „Meg kell szüntetni az elnyomás minden formáját, amelyek az egyesek uralmát jelentik mások fölött... Teljesen világos, hogy bármely nyelvű, fajú, nemzetiségű s vallású népek sikeres együttműködése nélkül lehetetlen igazi haladást megvalósítani.” (IM 12). Ezt várja tőlünk a megváltó Jézus is, aki örömhírt hirdet a szegényeknek, szabadulást hoz foglyoknak, fölzsabadítja az elnyomottakat és visszaadja a látást a vakoknak (vö. Mk 11,4-5; Lk 7,22).

Nyilvánvaló, hogy a szentév különösen alkalmas arra, hogy a megtérés kegyelme által visszataláljunk Jézus Krisztushoz, sőt a jubileumhoz lényege szerint hozzátartozik a „bűnbocsánat és a megtérés fölött érzett öröm” (TMA 32). A Szentatyá szerint a közelemlő, a 20. század sajnálatos eseményei: az I. és II. világháború, a koncentrációs táborok és tömeges öldöklések is komoly önvizsgálatra intenek bennünket (TMA 18). A Krisztus utáni 2. évezred végén az a világ, amelyben élünk, nagyon is rászorul a megtisztulásra és a megtérésre.

Az apostoli levél nemcsak általános értelemben véve beszél a bűnbánat fontosságáról, hanem szempontokat is ad az egyház tagjainak a nagy lelkiismeret-vizsgálathoz. A pápa által készített „lelki tükör” öt területen akar bennünket rádöbenteni bűneinkre és mulasztásainkra. Az őszinte önvizsgálat után el kell ismerünk, hogy sokszor „ellentánúságot” tettünk hitünkről (TMA 33), vétkeztünk a keresztények egysége ellen (TMA 34), egyes korokban a türelmetlenség és az erőszak sem állt távol az egyháztól (TMA 35); mindnyájan okai vagyunk korunk vallási közömbösségének (TMA 36) és annak, hogy nem valósítottuk meg a II. Vatikáni zsinat határozatait (TMA 36/b).

A felkészülést meghirdető pápai körlevélben a „bűnbánati rész” ezzel a megdöbentő kijelentéssel kezdődik: „miközben a kereszténység a második évezred végéhez közeledik, méltó és igazságos, hogy az egyház jobban tudatára ébredjen gyermekei bűnének, megemlékezvén mindarról, amivel ők a történelem folyamán eltávolodtak Krisztus és az Ő evangéliumának lelkületétől, s ahelyett, hogy a hívő élet tanúságát adták volna a világ számára, úgy gondolkodtak és cselekedtek, hogy *ellentánúságot tettek és botrányt okoztak*” (TMA, 33).

**Szemponatok a
lelkiismeret-
vizsgálathoz**

Bűnbánatot kell tartanunk azon bűnök miatt, amelyekkel a keresztények egysége ellen vétettünk (TMA 34). Meg kell ezt tennünk azért is, mert a múltnak ezek a bűnei ma is éreztetik hatásukat, és „a kísértések ma is megvannak.” Bűnbánatunkból annak a jó elhatározásnak is meg kell születnie, hogy a nagy jubileumra, ha nem is teljesen egyesülve, de legalább egymáshoz közelebb jutva érkezzünk meg. Azt is el kell ismernünk bűnbánó lélekkel, hogy „a türelmetlenség” és az „erőszak” sem volt távol az egyház tagjaitól az elmúlt évszázadokban. (TMA 35). A hit nevében történtek olyan erőszakos cselekedetek (erőszakos térítések, keresztesháborúk stb.), amit nem lehet csak a történelmi helyzettel magyarázni. Bűnbánatunk nemcsak a múlttal kapcsolatos, hanem a jelenre is vonatkozik. A vallási közömbösségnek, a felszínes vallásosság-
nak, az emberi lét transzcendenciája iránti érzék széles körű elvesztésének, és az erkölcsi értékek elsilányulásának mi is okai vagyunk. „Az egyház gyermekeinek is meg kell vizsgálniuk, mennyire érinti őket az etikai relativizmus és az elvilágiasodás légköre.” (TMA 36). Mindennek többek között az is oka, hogy még a mai napig sem fogadtuk be a II. Vatikáni zsinat határozatait, amely a Szentlélek ajándéka volt az egyház számára a második évezred végén.

Ezzel összhangban a pápa a nagy jubileumra készülve az Egyház nevében ismételten bocsánatot kér a keresztények által elkövetett bűnök miatt. Bocsánatot kért Afrika és Dél-Amerika népeitől azért, mert az egyház tagjai az ő kultúrájukat semmibe vették, bocsánatot kért a nőktől, mert az egyház életében nem kapták meg a nekik megfelelő helyet. Bocsánatot kért a középkori inkvizíció miatt. Ismételten és kiemelten bocsánatot kért a zsidó néptől azon szenvedések miatt, amelyek az elmúlt évszázadban a keresztény Európában okoztak nekik. L. Accattoli olasz újságíró könyvében összegyűjtötte azokat a megnyilatkozásokat, amelyekben II. János Pál pápa elismeri az egyháznak a történelem során elkövetett vétkei és tévedéseit, bocsánatot kérve az áldozatoktól és azok leszármazottaitól.⁶

⁶Vö. Bányász K.:

Amikor a pápa bocsánatot kér, Mérleg 33, (1977/3), 314-325.

Amikor a pápa a lelkiismeret-vizsgálat és a bűnbánat szükségességét hangsúlyozza, ismételten említi az egyház „fiainak és leányainak” a bűneit, de Krisztus testének szentségét is hangsúlyozza. A II. Vatikáni zsinattal együtt vallja: „Az egyház, amely bűnösöket foglal magában, egyszerre szent és folytonosan megtisztulásra is szorul, a bűnbánat és a megújulás útját járja szüntelen” (LG 8). A katolikus egyház feje azokat is bűnbánatra és szemléletmódjuk megváltozására hívja fel, akik nem tartoznak az egyházhoz: a nem katolikus keresztény egyházakat, a nagy monoteista vallások képviselőit és mindazokat, akik valamilyen módon vallásosnak vallják magukat.

A reménység programja

A pápa szentévi programja a valóság talaján áll. Szépítgetés nélkül bemutatja az emberi bűn, gonoszság és szenvedés azon megnyilvánulásait, amelyekről nem feledkezhetünk meg még a jubileumi esztendőben sem. Nyilvánvaló, hogy mindezt nem azért teszi, hogy siránkozzunk a világ bűnei miatt. Szentévi célkitűzéseit a reménység programjának is mondhatjuk, mert nemcsak diagnózist ad a világ és az egyház jelenlegi helyzetéről, hanem a gyógyulás módjára is rámutat (TMA 11-13). D. N. Power szerint a pápa jövőt szolgáló programja négy alapgondolatban foglalható össze: „az emlékezet megtisztítása, az emlékezet meggyógyítása, a vértanúk emlékezete és annak az elhatározásnak a megújítása, hogy a szegényeket és a szenvedőket elkötelezetten akarjuk szolgálni.”⁷

⁷Das Jahr 2000 in der
Lehrverkündigung
Johannes Paulus II,
Concilium 35,
(1999/5), 580.

Az első „az emlékezet megtisztítása”, ami azt jelenti, hogy alábbal elismerjük a közeli és távoli múltban elkövetett egyéni és társadalmi bűneinket. A pápai megnyilatkozások jó példát adnak erre. Nyilvánvaló, hogy ez nem azt jelenti, hogy mindaz, ami a múltban történt, az rossz. A *Fides et ratio* című enciklikájában a pápa kifejezetten ügyel arra, hogy elismerje a modern világnak az ember életét megkönnyítő eredményeit, de arról sem feledkezhetünk meg, hogy Péter utóda szerint „az értelem és a hit elszakításának tragédiája” (FR 45) milyen súlyos következményeket hordoz magában. A legsúlyosabb, hogy az ember elveszíti a transzcendencia iránti érzékét, „egydimenziós” lényvé válik, és így elszakítják a „teljesebb ember”-ré válás forrásától. Sőt Isten tagadásának egyéb súlyos következményei is vannak, ahogy látható korunkban az emberrel való számtalan visszaélésben.

A történelmi emlékezet meggyógyítása

A „történelmi emlékezet meggyógyítása” már nehezebb feladat, hiszen olyan szenvedésekről és történelmi sebekről van szó, amelyeket emberek szenvedtek el, sőt ezáltal népek és népcsoportok a történelem áldozataivá váltak. Ezzel kapcsolatban néhány évvel a jubileum előtt a következőt mondja a Szentatya: „Az egyes embereknek és a népeknek is kritikusan kell szemlélniük a múltjukat, meg kell tisztítaniuk emlékezetüket minden hamisságtól, amely azt megmérgezi. Éppen annak érdekében kell ezt megtennünk, hogy ne ismétlődhessenek meg a múlt bűnei. Nem arról van szó, hogy egyszerűen el kell felejtenünk a múltbeli történéseket, hanem arról, hogy új, megtisztult érzésekkel újra kell tanulmányoznunk azokat, és a keserű tapasztalatokból meg kell tanulnunk, hogy egyedül a szeretet épít, a gyűlölet csak rombol.”⁸ A gyógyulás előfeltétele, hogy kölcsönös ismerjük el hibáinkat, és tudjunk bocsánatot kérni.⁹ A Szentatya szerint csak ez teremtheti meg a „béke kultúrájának új formáját”.

⁸II. János Pál pápa
üzenete az 1997. évi
Béke-világnapra,
Magyar Kurír, 87. évf. 4.

⁹1977-ben a
Béke-világnap jelszava
is erre utal:
Engesztelődjétek ki,
hogy készek legyetek a
béke befogadására!

¹⁰TMA 37, IM 13.

Mindkét jubileumi dokumentum szerint¹⁰ az igazság jele és a hit forrása a vértanúk emlékezete. A 20. század végén is hangoztatni kell ezt az igazságot, hiszen végéhez közeledő évszázadunk a

¹¹TMA 37.

téves ideológiák (nemzetiszocializmus és kommunizmus), a faj- vagy népirtás következményeként megszámlálhatatlan vértanút adott. A helyi egyházaknak mindent meg kell tenni azért, hogy megőrizzék vértanúik emlékezetét.¹¹ Az ő példájuk is segít bennünket, hogy bizalommal lépjük át a harmadik évezred küszöbét.

A jubileumi búcsú elnyeréséhez mindig hozzátartozott a jótékonykodás és alamizsnaadás. Már az ószövetségi jubileumi éveknek is voltak szociális vonatkozásai: a rabszolgák felszabadítása, az adósság elengedése, a szegények megsegítése. A Szentatya nem elégszik meg azzal, hogy figyelmeztessen a hitből fakadó felebaráti szeretetre, hanem ünnepélyesen is kijelenti, hogy az egyház Krisztus példája alapján újra *elkötelezi magát a szegények és elhagyatottak szolgálata mellett*. A nagy jubileum sürgető felhívást jelent a szegények szeretetére, és a szolidaritás sokirányú megnyilvánulására.

* * *

*Kegyelmedből, ó Atyánk, a jubileumi szentév
legyen a teljes megtérés
és a Hozzád való visszatérés örömteli ideje,
legyen az emberek közti megbékélés
és a nemzetek között újra megtalált egyetértés ideje.
Olyan idő, amelyben a lándzsát sarlóvá alakítják át,
a fegyverek zaját pedig a béke dalai váltják fel.
Add meg, ó Atyánk, hogy a jubileumi szentévet
a Lélek hangjára figyelmesen,
Krisztus követésében hűségesen,
az Ige hallgatásában szorgosan,
a kegyelem forrásaiból gyakran merítve élhessük meg.*

*Tisztítsd meg, Atyánk, Fiad tanítványainak emlékezetét,
és add, hogy elismerjék bűneiket.
Add, hogy egyek legyenek, hogy így a világ higgyen.
A nagy vallások követői között bontakozzék ki a párbeszéd,
és minden ember örömmel fedezze fel, hogy a Te gyermeked.*

II. János Pál pápa imája
a 2000. év Nagy Jubileumára